

Binnen het kader van de campagne *Stoel zoekt Lief* bieden wij u – leerkracht van de **eerste graad** in het **middelbaar onderwijs** – drie **kant-en-klare workshops** aan rond **duurzaamheid** en **Noord-Zuid-solidariteit**.

BOS+ en Netwerk Bewust Verbruiken lanceerden in 2014 de campagne *Stoel zoekt Lief*. Tijdens deze campagne gaan we op zoek naar de wortels van de stoel waar wij elke dag achteloos op gaan zitten. Zo stond de boom waarvan de rugleuning gemaakt is, in een klein dorpje in de Peruaanse Amazone. Een poot is gerecycleerd van een antiek tafeltje dat ooit bij de familie Verdonck in de gang stond. De zit bestaat uit afvalhout van een groot internationaal bedrijf.

Achter elk voorwerp zit een boeiend en complex verhaal van duurzame keuzes, van mensen bij ons en in het Zuiden. Met de driejarige campagne tonen we dat duurzame consumptie in Vlaanderen een positieve invloed kan hebben op de druk op natuurlijke rijkdommen elders ter wereld, en dus op de duurzame ontwikkeling van de bevolking daar.

Ons aanbod:

- workshop van 1 lesuur rond **upcycling**
- workshop van 1 lesuur rond de **weg van duurzaam tropisch hout** (o.a. certificering, transport)
- workshop van 1 lesuur rond **inheemse gemeenschappen en tropisch bos** (Shipibo Konibo, Peru)

U leest meer over de campagne op www.stoelzoektlief.be.

Vlaanderen
verbeelding werkt

Draaiboek schoolworkshop – inheemse gemeenschappen

Tijdens deze workshop wordt aandacht besteed aan de inheemse volkeren die in het amazonewoud wonen. We maken de link van Luís naar de inheemse bevolking. De mensen die daar wonen ervaren problemen door de illegale houtkap. We proberen de negatieve effecten van deze sector in kaart te brengen, door de problemen te bespreken die erdoor worden veroorzaakt. We willen de negatieve gevolgen op ecologisch, economisch en sociaal vlak in kaart brengen. Maar niet alleen de gevolgen voor de inheemse bevolking worden besproken. Ook wij halen veel voordelen uit het bos. Via een spel bespreken we deze onderwerpen.

Vooraf

BENODIGDHEDEN

- 19 zeshoekige bouwblokken (landschap) (5 soorten) – zie document spelkaarten
- 5 soorten grondstofkaarten – zie document spelkaarten
- 5 soorten gemeenschapskaarten – zie document spelkaarten
- 5 soorten opdrachtkaarten (Q, K, F, R, I)
- 5 uitwisbare stiften
- 5 soorten dorpjes – zie document spelkaarten

DUURTIJD

1 lesuur

SPELBORD OPZETTEN

Print alle kaartjes in het document ‘spelkaarten’ en het document ‘opdrachtkaarten’ en knip ze uit. Knip de fotopuzzels in stukken.

Vóór de workshop wordt de klas klaargezet: Voor elk team worden enkele banken tegen elkaar geschoven. Op deze banken liggen voor elk team al een uitwisbare stift klaar.

In het midden van de klas wordt een groter ‘eiland’ gemaakt. Hierop komt het spelbord: de zeshoekige bouwblokken worden random neergelegd zodat 1 grote zeshoek wordt gevormd. Rondom het spelbord liggen de stapeltjes vragen

Naast het spelbord is er ook een plaats voor de ‘staat’: bemand door de workshopgever. Hier liggen de grondstofkaarten.

INDELING LEERLINGEN

De leerlingen worden bij het binnenkomen ingedeeld in inheemse gemeenschappen. Dit in verhouding tot het totaal aantal leerlingen in de klas zodat er (ongeveer) gelijke teams gevormd worden. Elk team zal zo bestaan uit 4 à 5 leerlingen. Elke gemeenschap zal een team vormen in het spel. De leerlingen gaan in groepjes bij hun respectievelijke teams zitten (ze kunnen zien waar hun team zit aan de hand van de kleurtjes van de dorpen die op de banken klaarstaan).

Inleiding

Dia 2-3

Kennen jullie Luís nog? Wat deed hij van beroep? Luís is bosbouwer.

Weet iemand nog uit welk land Luís komt? Hij woont in Peru, in het Amazonewoud.

Dia 4-5

Luís had een probleem waardoor hij niet langer kan werken als boomhakker. Het bedrijf waar hij werkte is failliet gegaan. Hij kon niet concurreren met de lage prijzen waarvoor die illegale houtkappers het hout kunnen aanbieden. Luís was dus opzoek naar een nieuwe job.

Dia 6

In het amazonewoud leven nog veel andere mensen: inheemse gemeenschappen.

Waar denken jullie aan bij de woorden “inheemse gemeenschappen”? Het zijn volkeren die er voor kiezen om diep in het Amazonegebied op hun traditionele manier te leven en geen enkel contact met de “moderne” buitenwereld te hebben. Zij zijn de “oorspronkelijke bewoners” van een bepaald gebied, nog vóór het gebied gekoloniseerd werd. Ze hebben andere culturele gewoonten (denk aan taal en religie) en ze voelen zichzelf ook anders dan de meerderheid in dat land.

Vroeger werden inheemse bevolkingsgroepen soms stammen genoemd, een beschrijving die nu helemaal niet meer van toepassing is. Zeker, sommige inheemse volkeren leven nog op een zeer traditionele manier, jagen met pijl en boog en gaan gekleed in traditionele kleding. Maar dat is een minderheid. Veel inheemse mensen gaan tegenwoordig gekleed in jeans of T-shirt. → Foto's van inheemse bevolking: meestal dragen zij gewone kleren en T-shirts... Sommigen (of voor sommige gelegenheden) dragen traditionele kledij en gebruiken gezichtsverf e.d.

Dia 7

- **Inheemse gemeenschappen en hun land**

Inheemse gemeenschappen leven in het bos, maar ook samen met het bos. Planten en dieren betekenen voor hen meer dan voedsel of natuurlijke grondstoffen. Zij maken deel uit van een spiritueel universum en moeten geëerbiedigd worden. Zo staat de slang bij de Shipibo Konibo bijvoorbeeld symbool voor God. Een ander voorbeeld uit Zuid-Amerika is dat de natuur gezien wordt als een godin met de naam Pachamama, de moeder aarde die alle leven voortbrengt. Vóór er gedronken wordt bij een toast, wordt er een beetje drank uitgegoten over de grond, als eerbetoon aan Pachamama.

Een kenmerk van inheemse bevolkingsgroepen is de speciale relatie die ze hebben met land. Het territorium waar de groep woont is heilig, omdat het land van de voorouders is, omdat er heilige bergen, bomen of rivieren zijn of omdat de geesten van het regenwoud of van machtige dieren er rondwaren. Het land waar een inheemse groep woont is dus erg belangrijk voor hen. Dikwijls zijn ze als groep gemeenschappelijke eigenaar van het land. Verhuizen doen ze niet. Ook land verkopen aan

buitenstaanders wordt niet gedaan. Nu kun je je een beetje inbeelden hoe deze mensen zich moeten voelen als er zonder hun toestemming bedrijven op hun gronden bomen komen omhakken. Maar in veel landen hebben inheemse bevolkingen weinig rechten. De landen waar zij wonen zijn dikwijls officieel van de staat. Dat wil zeggen dat de staat zelfstandig kan beslissen of zij boskapbedrijven toelaat.

- **Kinderen in het Amazonewoud**

Hoewel ze over het algemeen geen TV kijken, op het internet zitten of computerspelletjes spelen, doen kinderen in het regenwoud min of meer dezelfde dingen als jullie doen. Ze spelen met vriendjes, ze helpen hun familie met klusjes en gaan naar school. Aangezien de kinderen in het regenwoud veel dichterbij de natuur leven dan de gemiddelde Belgische jongere, kennen zij veel meer van het bos en leren zij andere dingen. Van jongs af aan leren zij hoe ze moeten vissen, jagen en allerlei voedsel en materiaal uit het bos te verzamelen. In plaats van naar een speeltuin, een bioscoop of een supermarkt te gaan, brengen zij het grootste deel van hun vrije tijd buiten door, met spelletjes in het bos en zwemmen in de rivier.

- **Inheemse gemeenschappen onder druk**

Net zoals de regenwouden worden inheemse bevolkingen wereldwijd blootgesteld aan vele bedreigingen. Zo zijn er in het Amazonegebied sinds 2000 al tientallen inheemse bevolkingsgroepen uitgestorven.

De mensen zijn heel kwetsbaar omdat ze geen weerstand hebben tegen ziektes die in de buitenwereld vaak voorkomen. Als ze gecontacteerd worden door buitenstaanders, dan sterven vaak één derde tot de helft van die groep door ziekten die voor ons helemaal niet dodelijk zijn, zoals verkoudheid, griep of mazelen.

Dia 8

Op deze foto's zie je enkele inheemse volkeren. Jullie hebben gezien dat op de kaartjes die jullie daarjuist gekregen hebben 1 van de 5 gemeenschappen staat. Dit lesuur zullen jullie deze gemeenschap zijn en proberen te overleven in het Amazonewoud.

In het Amazonewoud wonen maar liefst 200 verschillende van deze inheemse volkeren. Ze leven samen met het bos. Ze maken gebruik van het bos zonder het schade toe te brengen. Zij bezitten enorm veel kennis over geneeskrachtige planten die in de westerse wereld nog niet bekend zijn en die zouden kunnen gebruikt worden om nieuwe medicijnen te maken.

Dia 9

Zowel de inheemse volkeren als wij gebruiken het amazonewoud / bos ook nog voor andere producten en diensten. Alle producten en diensten die ecosystemen aan de mensheid leveren noemen we ecosystemediensten. Kunnen jullie voorbeelden geven van wat wij zoal gebruiken uit het bos?

We kunnen de ecosystemediensten indelen in vijf categorieën. Hebben jullie er een idee van welke categorieën dat zouden kunnen zijn?

Dia 10-14

De ecosysteemdiensten kunnen we indelen in 5 categorieën. Op deze dia's zien jullie van elke categorie enkele voorbeelden. Kijk ook goed naar de foto's, ze zullen in het spel symbool staan voor de categorieën.

Bouwen: De huizen in het Amazonewoud bestaan uit hout en stro of takken voor het dak. Hout wordt ook gebruikt voor vele andere voorwerpen: bekers, lepels,... De inheemse bevolking gebruikt daarnaast ook klei (modder) om potten te maken.

Eten: Cacaobonen zijn afkomstig van de cacaoboom. Ook koffie of bananen zijn voedingswaren die wij eten en die in het Amazonewoud groeien. Van de bomen hier halen wij appels, kersen, noten,...

Cultuur: De inheemse bevolking van het Amazonewoud hecht veel belang aan het bos. Ook wij gebruiken het bos om in te lopen, een bosspel te spelen of een boomhut te bouwen.

Gezondheid: 70% van de planten die kanker tegengaan, zijn alleen te vinden in tropische regenwouden. De plant op de foto is de Roze Maagdenpalm.

Leven: Zonder bos kunnen we niet leven. Want bomen produceren... Zuurstof! Daarnaast zorgen ze ervoor dat de grond wordt vastgehouden en niet wegspoelt wanneer het regent (dit noemen we erosie). Ze slaan water op wanneer het regent, en zorgen voor een koeler klimaat wanneer het warm is.

Dia 15

Jullie zijn dus elk een inheemse gemeenschap. Het slechte nieuws is dat jullie problemen ondervinden door de houtkap. De ecosysteemdiensten worden aangetast. Welke problemen zouden dit zijn? Hebben jullie daar een idee van?

Daling in biodiversiteit kwam al aan bod in de eerste workshop. Dieren sterven uit, maar ook planten! Planten die soms, zoals we eerder al zagen, worden gebruikt voor hun geneeskrachtige werking.

Mensen moeten verhuizen. Wanneer het bos rond hun huis wordt gekapt, moeten de inheemse gemeenschappen dikwijls verhuizen omdat ze op hun grond niet meer kunnen wonen. Ze hebben het bos nodig in hun omgeving.

Watertekort én overstromingen. Bomen zijn een soort buffer: wanneer het regent zorgen ze ervoor dat het water in de bodem kan dringen. Wanneer de bomen dus verdwijnen, kan het water zomaar van de bergen afstromen en kunnen grote overstromingen ontstaan. Langs de andere kant zorgen bomen ervoor dat in droge periodes het water dat werd opgeslagen in de bodem kan gebruikt worden.

Klimaatverandering. Bomen nemen CO² op en zetten dat om in zuurstof. De bomen die worden omgehakt, kunnen geen CO² meer opnemen.

De inheemse gemeenschappen hebben dus last van ontbossing. Voor hen wordt het moeilijker om te overleven, om voedsel te vinden of aan genoeg water te geraken.

Dia 16-17

Uitleg bij het spel. Het doel van het spel is om zoveel mogelijk dorpen te bouwen met je gemeenschap. Dorpjes krijg je niet zomaar, maar moet je verdienen. Je kan een dorp kopen als je 5 VERSCHILLENDE grondstoffen hebt bemachtigd. De grondstoffen bemachtig je door vragen op te lossen.

De soorten vragen (zie ook powerpoint), dit overzicht ligt ook op jullie bank.

Quiz (meerkeuze) → hiermee krijg je de grondstof 'gezondheid'

Rebus → hiermee krijg je de grondstof 'leven'

Kruiswoordraadsel (4 à 5 woorden) → hiermee krijg je de grondstof 'cultuur'

Fotopuzzel (geef uitleg: wat wil de cartoonist zeggen?) → hiermee krijg je de grondstof 'eten'

Invulraadsel (5 woorden invullen in een tekstje) → hiermee krijg je de grondstof 'bouwen'

Jullie krijgen 5 minuten (timer) om zoveel mogelijk vragen op te lossen. Wij komen langs om jullie vragen te verbeteren en nieuwe vragen te geven. In ruil voor een goed opgeloste vraag, krijg je het bijbehorende grondstofkaartje. Jullie krijgen nu al van elke soort vraag eentje.

Na deze 5 minuten vragen oplossen begint de bouwfase: jullie hebben genoeg grondstoffen verzameld om jullie gemeenschap uit te breiden. Elk groepje dat 5 verschillende grondstoffen heeft mag deze inruilen en een dorpje bouwen.